

Ceļa karte "Latvijas skolu demokratizācija. Demokrātija ir process un mērķis"

Projektā "DemokrātiJĀ" Latvijas izglītības jomas ekspertu, skolotāju, skolu vadību komandu un atbalsta personālam tika aktualizēts demokrātijas jēdziens un tā daudzpusība, piedāvājot tiešsaistes mācības un e-kursu "DemokrātiJĀ", kur multimediju formā tika sniegts padziļināts ieskats un priekšstats par demokrātijas vērtībām, demokrātisku pārvaldību un tās īstenošanu no procesa un mērķa skatupunktiem. Tāpat gan tiešsaistes, gan pašmācības e-kursa ietvaros vairāk nekā 500 izglītotāji mācījās un dalījās ar idejām, kā jēgpilni iekļaut demokrātijas aspektu ikdienas darbā, veicinot lielāku izpratni par demokrātiju un viņu pašu iesaisti demokrātisko procesu attīstībā. Apkopojot un analizējot projekta gaitā uzkrāto informāciju, ir radīta šī Ceļa karte, kas ir pieejama gan www.demokratijaskola.lv, skolo.lv, gan mape.skola2030.lv platformās.

DEMOKRĀTIJĀ!

Ikdienā un mācību procesā pilnveidojam sevī un skolēnos [Demokrātijas kompetences!](#) (Eiropas Padome, 2018)

VĒRTĪBAS

- Novērtēt cilvēka cieņu un cilvēktiesības;
- Novērtēt kultūras daudzveidību;
- Novērtēt demokrātiju, tiesiskumu, taisnīgumu, vienlīdzību un likuma spēku.

ATTIEKSMES

- Atvērtība kultūras dažādībai, citām pārliecībām, pasaules uzskatiem un praksēm;
- Respekts;
- Pilsoniskā domāšana;
- Atbildība;
- Pašefektivitāte;
- Tolerance pret dažādo un nezināmo.

PRASMES

- Pašvadītas mācīšanās prasmes;
- Analītiskās un kritiskās domāšanas prasme;
- Klausīšanās un novērošanas prasmes;
- Empātija;
- Elastība un pielāgošanās spēja;
- Lingvistiskās, komunikatīvās un daudzvalodu prasmes;
- Sadarbības prasmes;
- Konfliktu risināšanas prasmes.

ZINĀŠANAS UN KRITISKĀ IZPRATNE

- Zināšanas un kritiska izpratne par sevi;
- Zināšanas un kritiska izpratne par valodu un komunikāciju;
- Zināšanas un kritiska izpratne par pasauli.

Demokrātija ir gan mērķis, gan process,

tādējādi jāizceļ ne tikai didaktiskais aspekts (mācīšana), bet arī mācīšanās – mijiedarbība starp iesaistītajiem spēlētājiem – skolas vadību, skolotājiem, vecāku kopienu, sadarbības un sociālajiem partneriem un, protams, skolēniem, demokrātiju praktizējot, izdzīvojot ikdienā.

(Edgars Bērziņš,
projekta DemokrātiJĀ satura eksperts)

ĪSTENOJAM DEMOKRĀTISKAS SKOLAS PAMATPRINCIPUS

Iesaistīt
ikvienu

Ievērot
cilvēka
cieņu

Dažādība
ir vērtība

Dzīvot
mierā

Visiem
nodrošināt
vienādas
iespējas

(Tool for democratic school development,
2020)

9 soļi rīcībai

Bērni un jaunieši mācās ne tikai no tā, ko viņiem tieši māca mācību jomu ietvaros, bet arī no tā, kādā vidē tie dzīvo – vai skolā pieaugušie ir svarīgāki par bērniem vai Rietumu zināšanas ir nozīmīgākas par citu pasaules daļu zināšanām? Noskaidrojiet, cik demokrātiska ir jūsu skola, izpildot [Pašnovērtējuma rīku](#)! Pilnveidojiet demokrātiju savā skolā!

Kā skolēni iesaistās jūsu skolas pārvaldībā? Skolēniem, kuri ir tieši iesaistīti skolas lēmumu pieņemšanā, ir lielāka iespēja attīstīt demokrātiskās prasmes. Iepazīstieties ar pētījuma ["Jauniešu līdzdalība un skolēnu pašpārvaldes: esošā prakse un potenciāls attīstībai"](#) ziņojumu! Kāda situācija ir jūsu skolā? Ko varat pilnveidot?

Demokrātijas kompetences ir stiprināmas kā caurvija visās mācību jomās, ne tikai vēsturē un sociālajās zinībās, piemēram, atbilstoši lasāmie teksti valodu jomā, valsts budžeta aprēķināšana matemātikā u.c. Idejas darbam dažādos mācību priekšmetos [šeit](#).

Izvēlieties mācību metodes, kas ir piemērotas demokrātijas prasmju stiprināšanai, piemēram, kooperatīvā mācīšanās, savstarpējā vērtēšana, diskusijas, debates. Idejas daudzveidīgām metodēm, kas sekmē demokrātijas prasmju stiprināšanu [šeit](#).

Klases iekārtojums. Vienojieties par jūsu klases vērtībām un pārrunājiet, vai klases vidē tās īstenojas un tiek stiprinātas? Ja jūsu klases vērtība ir sadarbība – vai galdu izkārtojums, izvietojums telpā to veicina? Izveidojiet klasē "Miera vietu" – fizisku vietu, kurā skolēni jūtas labi un var nomierināties, pārrunāt konfliktus, atpūsties. Pārveidojiet klases telpu, ja nepieciešams! Par telpu kā vidi demokrātijai sīkāk izziņiet video lekcijā [Demokrātija un skola!](#)

Izstrādājiet klases hartu. Harta no klases noteikumiem atšķiras ar saturu – tā ietver gan skolēnu tiesības, gan atbildības. Pirms Hartas izstrādes, iepazīstieties ar [Bērnu tiesību konvenciju](#)!

Ieviesiet līdzdalīgo budžetēšanu klasē un skolā. Līdzdalīgā budžetēšana ir demokrātisks process, kurā skolēni paši nolemj, kā tērēt daļu skolas vai klases budžeta, vienlaikus īstenojot sev nozīmīgus uzlabojumus, izprotot, kā veidojas izmaksas u.c. Īstenojot līdzdalīgo budžetēšanu ir svarīgi, lai skolēni paši ierosinātu idejas par to, kas viņuprāt ir nepieciešams, tad balsot par izvirzītajām idejām, kā arī paši aktīvi iesaistās ideju realizācijā. Skolēni mācās uzņemties atbildību, prezentēt savas idejas, praktizēt lemšanu un atklātību. Ar līdzdalīgās budžetēšanas piemēriem Latvijas skolās aicinām iepazīties [šeit](#)!

Māciet skolēniem izvirzīt idejas, pamatot tās un balsot! Balsot var par Ziemassvētku dekorācijām klasē; par dziesmu, kas skanēs starpbrīdī; par ekskursijas maršrutu un jebkuru citu kopīgi pieņemamu lēmumu. Ar dažādiem vēlēšanu simulāciju piemēriem var iepazīties internetā, piemēram, [sākumskolas skolēnu vēlēšanas Līvānos](#), mācību plāns [Es balsoju par...](#) u.c.

Mācīšanās nebeidzas skolā. Uzsāciet sadarbību ar vietējām nevalstiskajām vai jauniešu organizācijām. Par jauniešu iespējām un nozīmību sabiedrībā ir izveidoti vairāki video, kas pieejami [biedrības Eiropas Kustība Latvijā youtube kontā](#). Ar jauniešu organizāciju sarakstu varat iepazīties [šeit](#)!